

šolskega sveta, sreberno sadjarsko svetinjo in častno darilo v denarji: Vojteh Ribnikar, nadučitelj v Dol. Logatci; Janko Žirovnik, nadučitelj v Zg. Gorjah; Fran Lavrič, nadučitelj v Škocijanu.

b) bronasto svetinjo s častnim darilom: Viljem Gebauer, učitelj v Tržišči.

c) bronasto svetinjo: Lavoslav Abram, nadučitelj v Kostanjevici; Josip Čerin, nadučitelj v Toplicah; Josip Franke, nadučitelj v Šent Petru; Matevž Germ, učitelj v Adlešičah; Matija Hudovernik, nadučitelj v Dobropoljah; Fran Klinar, učitelj v Spodnji Hrušici; Martin Potočnik, učitelj v Sori; Matija Rant, nadučitelj na Dobrovi; Josip Žirovnik, nadučitelj v Begunjah pri Cirknici.

d) priznanjsko diplomo: Jurij Adlešič, nadučitelj v Šmartnu pri Litiji; Karol Bernard, nadučitelj v Bohinjski Bistrici; Karol Dermelj, nadučitelj v Cirknici; Martin Gerčar, nadučitelj v Slaviri; Anton Javoršek, nadučitelj v Mengiši; Kobj, učitelj v Hotedržici; Fran Koncilja, nadučitelj v Žužemberku; Mihael Mežan, učitelj na Slapu; Ivan Poženel, nadučitelj na Rakeku; Fran Praprotnik, učitelj v Preski; Leopold Punčuh, učitelj v Podvelbi; Šola v Kamniku, Fran Trošt, učitelj v Vodica, Ljudevit Vagaša, učitelj v Pirničah.

Oddelek C.

Vinska pokušnja.

a) častno diplomo kot največjo odliko: Baron Rudolf Apfaltrern, grajščak v Krupi.

b) sreberno svetinjo: Deželna kmetijska vinarska in sadjarska šola v Grmu, Mrcina na Gočah, Matija Lavrenčič na Vrhoolji, Fran Kavčič v Šent Vidu, Filip Vrtovec v Šent Vidu, Henrik baron Gagern v Mokricah.

c) bronasto svetinjo: Viljem Pfeifer na Krškem, Florijan Zorko v Družinski vasi, J. Hladnik na Gočah.

d) priznanjsko diplomo je dobilo še 15 drugih razstavnikov.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

93.

Mongolci.

Mongolska nima mest niti vasi. Kakor daleč oko nese, ne ugleda drugega, kakor travnate stepe, ki so tu pa tam pretrgane z rekami, ali z gorami. Ali največ sveta je enolična, brez mejnaravan, ki nima ne polja, ne gozdov, pač pa nekaj jezer. Prijaznejši in tudi živahnejši so oni kraji, na katerih je dovelj vode in paše. Tu ugledaš za celo vas šotorov, eni so večji, eni manjši,

od daleč se ti vidijo kakor baloni z gazom napeti, ki jih hočejo vsak čas izpustiti v zračno višavo. Deca pobira v koše kravji gnoj za kurjavo, in ga lepo sklada na kupe ob šotoru. Ženske letajo za teleti, ali kuhajo čaj in mlečne jedi, možaki pa prepeljavajo in tomljajo iskre konje, ali poganjajo črede s paše na pašo. No nenadoma izginejo šotori, ljudje in živina. Ne ugledaš drugega, kot kupe pepela, črna, osmojena torišča, pa ostanke jedi, za katere se tepó tice ujede. Zakaj so tako nenadoma izginili Mongolci, in kamo so odšli? Odšli so na nove pašnike. Kedar črede do malega vse popasejo, dade voditelj znamenje za odhod. Gospodarji koj razderó šotore, povežejo in naložé tovornej živali. Kedar dojdejo na nove pašnike, postavijo šotore, in prične se staro življenje z novega.

Mongolec je plošatega obraza, naprejstoječih ličnih kosti, kratkega nazaj potisnjenega pobradka, rumenkastih oči, črnih las, trdih kot ščet, redke brade, in temnorjavje debele kože. Postave je srednje, život mu je neprimerno dolg, nogi pa kratki in zviti kot srp. Ustvarjen je tedaj za konja. Obleka mu je priprosta, nosi dolg kožuh, in visoke škornje od usenja. Na oko Mongolec tedaj ni prikupljiv, ali je zato mehek in jako dobrodušen; včasih je neizmerno vesel, včasih na vso moč težkomiselen. Sploh pa je jako boječ, ali kedar mu kri zavre, tedaj je nagel, silen in smel. Ker je prстоdušen in lehko veren ko dete, posluša rad povesti, pravljice in bajke. Veseli ga, če potnik pri njem ostane.

Stari pisatelji nam opisujejo zelo slabo Mongolce. Očitajo jim lenobo, ropanje, pobijanje, in druge nerodnosti. Res so Mongolci svoje dni grozno divjali po Evropi. Z ljudmi so delali ti krvoloki, kakor z živino. Kedaj pa kedaj so v enej noči poklali do malega celo vas, in živa duša ni vedla, zakaj so to učinili. Sreča, da so kmalu odšli od koder so bili došli. Evropa je bila oteta, ali mnoge pokrajine so bile strahovito opustošene. Dandanes niso več taki, unesli so se. Kjerkoli smo srečali Mongolce, ali se oglasili pri njih, povsodi so nas sprejeli veledušno, odkritosrčno in gostoljubno. Deca rada izmika to ali ono, če se jej dopade, prav to smo opazovali tudi pri Mongolcih, ali izropali nas niso nikoli. Do dela jim mrzí še dandanes, tudi so zelo požrešni in nečisti. Obrtnosti nimajo nobene, možaki samo usenje strojijo in odejo z dlake pletó, ženske pa šivajo in vezejo. Ali Mongolec je dober pastir, vid, sluh in okus so pri njem tako razviti, da se je kar čuditi.

Kdor se hoče oglasiti pri Mongolcu, stopi naj v šotor meni nič tebi nič, ter pozdravi „amor“ ali „mendu“. Potem naj sede na desno gospodarju, ki vselej vratom nasproti sedi. Da se pogovor hitreje oživi, povprašaj, ali imá plemo mir pred sovražniki, ali je dovelj dobre paše, ali gredó kobile rade po plemenu i. d. t. Na to pristopi žena in seže molcé v roko tujcu. Kmalu na to prinese mleka, ali čaja. Premožni gospodarji postrežejo

tujcu tudi z surovim maslom, s sirom in z nekako kašo. Vsako jed ponudijo v lakovanej tružici. Kar komu prija, po tistem naj seže. Kdor gosta šo posebno edikuje, prinese mu mongolskega vina, to je kumisa (kobiljega mleka). Evropejcu se gabi ta pijača, vzlasti še zategadelj, ker je površno prirejena.

Šotor Mongolčev je okrogel, narejen je od šib, palic in drogov, pokrit pa z debelim platnom, navadno v dve gubi, da je gorkejši. Zgoraj ima lino, skozi katero dim odhaja; kedar se jim poljubi, morejo jo zapreti s posebnim pokrovom. Duri ali vrata so ozke in nizke. Šotor ima dva predela. Leva stran je za možake in na to stran mora zaviti tujec, kadar se oglasi. Kdor bi se spustil na desno, zelo bi se zaletel. Desna stran je za ženske, tu je zloženo tudi razno posodje, n. pr. velika lončena posoda za pitno vodo, posode za mleko, surovo maslo itd. Sredi šotora stoji velik trinožen stol, in na njem leži železen kotel. Zadaaj za ognjiščem stoji nekakošen kanape, izredno pohištvo v Mongolskeji. Končnici ste mu od bakra in pozlačeni.

Poleg kanapeja, naprej proti moškemu oddelku, stoji omara, v katero spravljajo razno drobnarijo, s kakeršno se lepotečijo ti preprosti ljudje. Ta omara je ob enem tudi altarček, v katerem stoji lesena, ali bakrena, pa pozlačena podobica molika „bude“. Pred njim stoji devetero posod, v katerih darujejo moliku vsak dan mleka, vode, surovega masla in moke. Poleg leži po kaka tibetanska molitvena knjižica, povita s svilenino. Te knjige se ne sme dotakniti nikdo drug, kot samo ostrižen samec, ako se je dotakne „črn mož“, to je posvetnjak in oženjenec, tedaj se zelo pregreši.

V šotoru mongolčevem smrdi, da je joj. Kdor ni vaje, komaj zmaguje. Smrdi pa zato tako hudo, ker si Mongolec s surovim maslom in z mastjo maže obleko in druge reči. Ker so Mongolci tako nesnažni, zato jim Kitajci velé „smrduhi“, dasi tudi Kitajci niso nič kaj snažni, kar zna celi svet.

Hišna opravila oskrbujejo ženske. Hodijo po vodo, včasih zelo daleč, nabirajo goveje in konjske odpadke za kurjavo, pri čemur jim tudi deca pomaga, molzejo krave, in delajo surovo maslo. Tudi pomagajo strojiti kože možakom, delajo obleko, češejo kamele, predejo volno, s kratka, vsa dela in opravila domača gredo skozi njihove roke. Možaki pa imajo malo dela, črede poganjajo na pašo, kar je jako lahko delo, prav za prav zabava, vzlasti še zategadelj, ker so vedno na konju. Le ondaj, kedar se je kaj repov od črede zgubilo letajo in dirjajo sem in tje, ter ne mirujejo preje, preden niso našli vseh repov. Kedaj pa kedaj odjezdi Mongolec tudi na lov nad jelene, osobito rad pa nad fazane, ki jih pošilja na dar vladarju. Lesic ne strelja nikdar, da se ne poškoduje koža, ki jo jako ceni. Norčuje se s Kitajca, ki pasti nastavlja lesici. „Mi gremo kar naravnost nad lesjaka,“ omenil mi je mongolsk lovec na glasu. „Ako ga osledimo in na spregled dobimo, poskačemo na konje, in kmalu je naš.“

Kedar Mongolec ni na konju, tedaj poležava v šotoru brez vsega dela, spi, ali pije čaj, mleko, ali kadi. Kedar ga prime radovednost, sneme bič iznad vrat, zajaše konja in zdirja po stepi kamor je. Kedar ugleda človeka, zleti mu naproti, ter ga začne povpraševati po novicah. Ali pa se spusti k temu ali onemu šotoru, odjaše, in gré notri, da se malo pogovori.

Naši dopisi.

Iz Ljubljane. — Praznovanje cesarske štiridesetletnice v Ljubljani bilo je, akoravno so bile vse unajne sijajnosti prepovedane — lepe in srčne. Razun predstave dramatičnega društva in pa koncerta društva filharmoničnega, katera sam omenjamo, vršile so se svečanosti a) otvorjenja novega deželne muzeja, Rudolfinum, b) brezplačno pogostovanje ubogih dijakov in družih revnih gostov društva ljudske kuhinje in c) otvorjenje državnih strokovnih obrtnih šol v Ljubljani.

Prve dve slavnosti vršile ste se v nedeljo dne 2. decembra, tretja pa v ponedeljek.

Omeniti nam je pred vsem še, da se je v nedeljo 1/2 10 ukladal vrhovni kamen nove zgrajene bolnice Elizabetinske za otroke na Poljanah

Slovesno otvorjenje muzeja Rudolfinum vršilo se je ob 1/2 11 uri. Pred poslopjem vihralo je na mlajih nekoliko zastav. Ravno tako okinčana so bila hodišča, stopnice in veža z zelenjavo, izrekoma postavljene je bilo zelenjave na obeh straneh spominskih plošč takoj pri vstopu. Na vrhu stopnic stala je okinčana z zagrinjali doprsna marmorasta podoba cesarjeva. Otvorjenje vršilo se je v obrtni dvorani prvega nadstropja v severnem delu poslopja. Tu je bilo nekoliko obrtno razstave naših domačih ljubljanskih obrtnikov, n. pr. Zamasa, lončar Drelse, mizarja Matjana, ključarja Ahčina in bukvoveza Gerberja.

Na sproti glavnega vstopa v dvorano bili so med zelenimi rastlinami na višjem prostoru pod baldahinam postavljeni kipi cesarja, cesarice, cesarjeviča in cesarjevičine. K svečanosti došli so vabljeni gostje dostojanstveniki in zastopniki vsih stanov; navzoči so bili: gg. c. kr. deželni predsednik baron Winkler, deželni glavar dr. Poklukar, prošt dr. Klofutar, protonotar dr. Čebašek, deželne sodnije predsednik Kočevar, državni pravnik dr. Galle, finančni vodja Plahky, finančni prokurator dr. Račič, vodja hranilnični dr. Suppan, generalmajor Schilhavsky, več stabskih častnikov, sodnijski in vladni svetovalci, šolski vodje in profesorji in vsi obrtniki, ki so imeli kaj posla pri zgradbi muzeja.

Svečanost pričela se je v daljnim govorom g. kustoz Deschmana, v katerem je popisaval zgodovino muzeja v nemškem govoru in kateremu je dodal koncem